

2024

ETS CAPAÇ DE CONSPIRAR?

Guia didàctica

SITUACIÓ D'APRENENTATGE*

TÍTOL	Ets capaç de conspirar?
CURS (NIVELL EDUCATIU)	ESO
MATÈRIES	Llengua Catalana i Literatura; Llengua Castellana i Literatura, Ciències Socials : Geografia i Història, Digitalització, Educació en valors cívics i ètics

*Programació d'una situació d'aprenentatge a l'educació bàsica

“LES TEORIES DE CONSPIRACIÓ CAUSEN UN DANY REAL A LES PERSONES, A LA SEVA SALUT I TAMBÉ A LA SEGURETAT FÍSICA. AMPLIFIQUEN I LEGITIMEN CONCEPTES ERRONIS SOBRE LA PANDÈMIA I REFORCEN ESTEREOTIPS QUE PODEN EXACERBAR LA VIOLÈNCIA I LES IDEOLOGIES EXTREMISTES VIOLENTES”

Nereida Carrillo, 'Fake Over'

DESCRIPCIÓ (CONTEXT + REPTE)

Per què aquesta situació d'aprenentatge? Està relacionada amb alguna altra?
Quin és el context? Quin repte planteja?

Aquesta situació d'aprenentatge planteja a l'alumnat la necessitat de treballar de manera crítica i responsable la informació que rebem a través de múltiples canals cada dia, essent les xarxes socials una de les fonts principals d'on joves tenen accés a la informació.

Mitjançant el tractament de les teories de la conspiració planteja a l'alumnat un repte: "som capaços de conspirar?" per tal d'evidenciar la facilitat en què podem crear argumentacions i raonaments falsos per donar suport a actituds, comportaments o ideologies que molt sovint atempten contra els drets fonamentals de les persones.

A partir de la realització d'aquesta situació, l'alumnat aprendrà a identificar possibles

informacions fruit de teories de les conspiració amb la finalitat de poder desacreditar-les, analitzar-les amb esperit crític i contribuir així a la no propagació de contingut maliciós o enganyós.

Es proposen diferents tipus d'activitats per tal que l'alumnat s'informi, analitzi, reflexioni i es conscienciï de la necessitat de llegir de manera crítica tot allò que corre per les xarxes i que tots i totes (també l'alumnat) reben en mode d'informació versemblant.

Seran capaços de conspirar? Informar-se, reflexionar, verificar i aprendre a desacreditar. Una seqüència necessària per entendre el context que fomenta i incentiva pràctiques enganyoses en l'immens món de la informació.

"Posa en pràctica l'empatia i planteja preguntes. Atura la propagació"

Comissió Europea

"Las teorías de conspiración causan un daño real a las personas, a su salud y también a su seguridad física. Amplifican y legitiman conceptos erróneos sobre la pandemia y refuerzan estereotipos que pueden exacerbar la violencia y las ideologías extremistas violentas".

Directora General de la UNESCO

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge s'afavoreix l'assoliment de les competències específiques següents:

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES	ÀREA O MATÈRIA
Competència específica 2. Comprendre i interpretar textos orals i multimodals recollint el sentit general i la informació més rellevant, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, formar-se opinió i eixamplar les possibilitats de gaudi i lleure.	Llengua Castellana i Literatura Llengua Catalana i Literatura
Competència específica 3. Produir textos orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats, atenent les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals variades, amb autonomia, per expressar idees, sentiments i conceptes, construir coneixement i establir vincles personals.	Llengua Catalana i Literatura
Competència específica 4. Comprendre, interpretar i analitzar, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, textos escrits i multimodals reconeixent-ne el sentit global i les idees principals i secundàries, identificant-ne la intenció de l'emissor, reflexionant-ne sobre el contingut i la forma i avaluar-ne la qualitat i fiabilitat, per tal de construir coneixement i donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos.	Llengua Castellana i Literatura Llengua Catalana i Literatura
Competència específica 6. Cercar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts de manera progressivament autònoma, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació, i integrar-la i transformar-la en coneixement, per comunicar-la, adoptant un punt de Vista crític, personal i respectuós amb la propietat intel·lectual.	Llengua Castellana i Literatura Llengua Catalana i Literatura

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES	ÀREA O MATÈRIA
Competència específica 2. Indagar i argumentar a partir de problemes socials rellevants, locals i globals, per desenvolupar un pensament crític i respectuós amb les diferències, que contribueixi a la construcció de la identitat individual i col·lectiva i a la consecució d'un present i un futur més inclusiu	Ciències Socials: Geografia i Història
Competència específica 4. Fer un ús actiu, responsable i ètic de les tecnologies digitals, valorant les possibles accions que cal fer a la xarxa i identificar-ne les repercussions per exercir una ciutadania digital crítica	Digitalització
Competència específica 2. Integrar de forma crítica normes i valors cívics i ètics i actuar i interactuar, a partir del reconeixement de la seva importància en la regulació de la vida individual i comunitària, per aplicar-los de forma efectiva i justificada en diferents contextos i per promoure una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i compromesa amb el bé comú i una societat inclusiva.	Educació en Valors Cívics i Ètics

COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

TRACTAMENT DE LES COMPETÈNCIES TRANSVERSALS*

1. Competència Ciutadana

Promou la defensa de la dignitat de les persones en un context de sostenibilitat ambiental, econòmica i social. També ajuda a adoptar perspectives multiculturals, multireligioses i multilingües que abracen la diversitat com un actiu enriquidor.

Incentiva la comprensió crítica de la realitat social, política, científica, ecològica i econòmica des d'un punt de vista local i alhora global, per dirigir accions per a la seva millora

2. Competència Emprenedora

Es relaciona amb la gestió de la informació i la comunicació, que consisteix a cercar la informació en fonts diversificades (digitals i no digitals), analitzar-la, contrastar-la, sintetitzar-la i valorar-ne la fiabilitat per tal de construir coneixement i possibilitar la presa de decisions fonamentades i l'elaboració de produccions posteriors.

3. Competència personal, social i d'aprendre a aprendre

Incentiva la construcció d'un model personal de reflexió i d'acció que permet a l'alumne/a ser progressivament més autònom en l'aprenentatge a través de l'aplicació d'estratègies cognitives, metacognitives i motivacionals.

4. Competència Digital

Inclou l'alfabetització en informació i dades, la comunicació i la col·laboració, l'alfabetització mediàtica i les competències relacionades amb la ciutadania digital

*Les competències transversals són: competència ciutadana; competència empenedora; competència personal, social i d'aprendre a aprendre; i competència digital.

OBJECTIUS D'APRENTATGE I CRITERIS D'AVALUACIÓ

OBJECTIUS D'APRENTATGE *1

Què volem que aprengui l'alumnat i per a què?
CAPACITAT + SABER + FINALITAT

1. Realitzar narracions i exposicions orals senzilles amb diferents graus de planificació sobre temes d'interès personal, social i educatiu ajustant-se a les convencions pròpies dels diversos gèneres discursius, amb fluïdesa, coherència i el registre adequat, en diferents suports i utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

2. Valorar el contingut i la forma de textos escrits i multimodals senzills avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, així com l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

3. Aplicar estratègies de cerca d'informació (localització, selecció i contrast), en diferents fonts, incloses les digitals, calibrant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura, sobre temes d'interès acadèmic, personal, ecològic i social, de forma progressivament autònoma, a la xarxa i a les biblioteques, valorant críticament el resultat de la cerca.

4. Adoptar hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable de les tecnologies digitals en relació amb la cerca i la comunicació de la informació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ *2

Com sabem que ho ha après?
ACCIÓ + SABER + CONTEXT

1. Realitza un text senzill per a les xarxes socials sobre un tema d'interès social d'acord amb les característiques de contingut i el registre treballat.

2. Sap valorar i analitzar la fiabilitat de textos multimèdia.

3.1 Aplica estratègies de contrast d'informació de diferents fonts (incloses digitals) sobre temes d'interès social i és capaç de valorar críticament el resultat de la cerca.

3.2 Identifica informació falsa.

4. Adquireix hàbits d'ús crític de les tecnologies digitals en relació amb la cerca i la comunicació de la informació.

*1 Les competències específiques estan formulades de forma general i convé concretar-les per definir quins seran els aprenentatges que s'adquiriran amb la realització de la situació d'aprenentatge. Aquesta concreció ha de permetre formular unes competències pròpies de la situació d'aprenentatge que són l'equivalent dels objectius d'aprenentatge.

*2 Els criteris d'avaluació es poden desplegar en indicadors. Un objectiu d'aprenentatge pot relacionar-se amb un, dos o més criteris d'avaluació.

OBJECTIUS D'APRENTATGE *1

Què volem que aprengui l'alumnat i per a què?
CAPACITAT + SABER + FINALITAT

CRITERIS D'AVUACIÓ *2

Com sabem que ho ha après?
ACCIÓ + SABER + CONTEXT

5. Identificar i mostrar interès pels principals problemes que afecten la societat, adoptant una posició crítica, proactiva i de rebuig a situacions injustes i discriminatòries.

5.1. Mostra interès pels principals problemes que afecten la societat.

5.2 Adopta una posició crítica i de rebuig a situacions discriminatòries o injustes.

6. Mantenir una actitud d'alerta i de reflexió davant dels problemes socials, que ajudi a la permanent revisió dels propis criteris i a comprometre's en la construcció de futurs millors.

6. És capaç de reflexionar davant dels problemes socials i davant els propis criteris.

7. Valorar la importància de l'oportunitat, la facilitat i la llibertat d'expressió que suposen els mitjans digitals connectats, analitzant de manera crítica els missatges que es reben tenint en compte la seva objectivitat, ideologia, intencionalitat, biaixos i caducitat.

7. Valora la importància de la llibertat d'expressió que suposen els mitjans digitals connectats i pot analitzar de manera crítica missatges amb biaixos o subjectivitat.

8. Manifestar actituds que promouen una convivència pacífica, respectuosa, democràtica i compromesa amb el bé comú i una societat inclusiva.

8. Manifesta actituds en les reflexions i en les activitats proposades que promouen una convivència respectuosa.

*1 Les competències específiques estan formulades de forma general i convé concretar-les per definir quins seran els aprenentatges que s'adquiriran amb la realització de la situació d'aprenentatge. Aquesta concreció ha de permetre formular unes competències pròpies de la situació d'aprenentatge que són l'equivalent dels objectius d'aprenentatge.

*2 Els criteris d'avaluació es poden desplegar en indicadors. Un objectiu d'aprenentatge pot relacionar-se amb un, dos o més criteris d'avaluació.

SABERS

Amb la realització d'aquesta situació d'aprenentatge es tractaran els sabers següents:

SABER	ÀREA O MATÈRIA
COMUNICACIÓ Context Anàlisi dels components de fet comunicatiu: grau de formalitat de la situació i caràcter públic o privat; distància social entre els interlocutors; propòsits comunicatius i interpretació d'intencions; canal de comunicació i elements no verbals de la comunicació, en situacions d'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació. Processos • Comprensió del sentit global del text oral i relació entre les seves parts, selecció i retenció de la informació rellevant. Detecció i rebuig d'usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal en el context de l'aula, de la vida quotidiana i dels mitjans de comunicació, incloses les xarxes, i en les activitats acadèmiques. • Cerca i selecció de la informació amb criteris de fiabilitat, qualitat i pertinència. • Planificació, redacció, revisió i edició en diferents suports de textos escrits. Correcció gramatical i ortogràfica. Propietat lèxica (...) en el context dels mitjans de comunicació	Llengua Catalana i Literatura

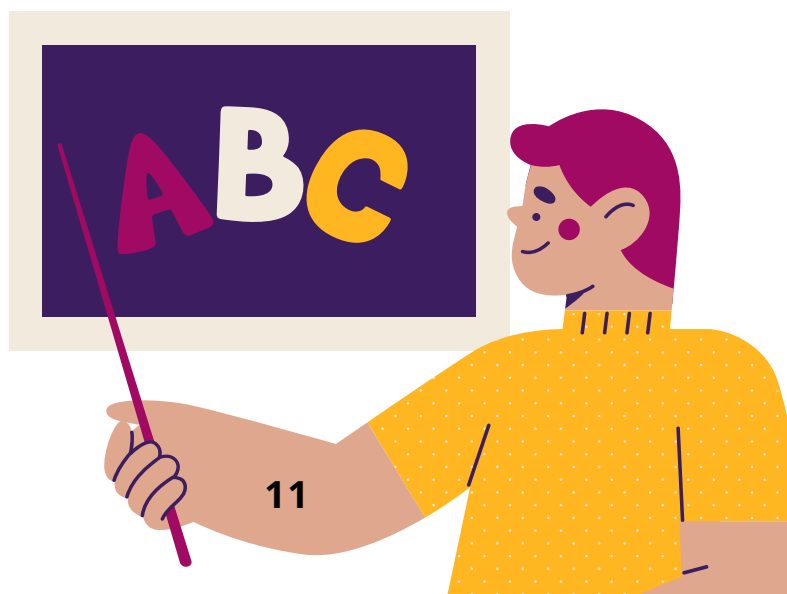
SABER	ÀREA O MATÈRIA
REPTES DEL MÓN ACTUAL Objectius de desenvolupament sostenible. • Debat sobre els dilemes del món actual, punt de partida per al pensament crític i el desenvolupament de judicis propis. Tecnologies de la informació i societat del coneixement • Cerca, tractament de la informació i elaboració de coneixement. • Introducció als objectius i estratègies de les ciències socials i ús dels seus procediments, termes i conceptes en la formació de persones amb capacitat crítica. COMPROMÍS CÍVIC Les xarxes socials • Conscienciació sobre la seguretat i prevenció dels riscos i perills de l'ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació. • Reflexió sobre les maneres de participar en les xarxes socials.	Ciències Socials: Geografia i Història
CIUTADANIA DIGITAL CRÍTICA Ús crític de la xarxa, eines per detectar notícies falses i fraus.	Digitalització
HABILITATS SOCIALS I VALORS Aplicació d'habilitats socials que fomentin la convivència i la cohesió social en tot tipus de situacions.	Educació en Valors Cívics i Ètics

DESENVOLUPAMENT DE LA SITUACIÓ D'APRENTATGE

Quines són les principals estratègies metodològiques que es preveuen emprar?
Quins agrupaments realitzarem? Quins són els materials que necessitarem?

El plantejament del repte demana **un treball a l'aula que integri el debat, la conversa i la discussió constructiva** per tal d'incentivar l'esperit crític i els valors ètics . Es plantegen **activitats de reflexió individual, activitats de discussió i debat grupal** i també un treball en grups col·laboratius per tal de construir contingut de manera col·lectiva. Les principals fonts d'informació per a l'alumnat són a partir de **material audiovisual** que es proporciona al docent. De manera opcional es podrien incloure continguts als que els i les alumnes tenen accés mitjançant les seves fonts d'informació habituals (xarxes socials). En la seqüència didàctica de les activitats s'enllacen tots els materials.

Demana una **plataforma digital** col·lectiva de treball (*classroom*) i **accés a diferents eines tecnològiques** (fer un podcast, una presentació...)

ACTIVITATS D'APRENENTATGE I D'AVALUACIÓ

ACTIVITATS INICIALS

Què en sabem?

2 sessions

Activitat

01

“Ni tan plana, ni tan rodona... que no t’enganyin!”

Comencem posant l'alumnat en situació a partir de l'àudioconte de la revista *Namaka* sobre terraplanisme:

<https://open.spotify.com/episode/678NroPmx7Ujp0ctGMn4mS>

Podem emprar la lectura també a partir del text:

<https://drive.google.com/file/d/1f0b79qEBjGfxsj7UxudPwqaj94n5gANI/view>

Un cop llegit el text i/o escoltat l'àudio podem convidar l'alumnat a pensar en tot allò que els ha inspirat el conte .Per fer-ho podem emprar alguna dinàmica de rutina de pensament.

Un exemple: Ni plana ni rodona.

Un cop fet el treball individual, el /la docent recopila en un full d'aula, a la pissarra o en algun element digital el buidat de les grans preguntes de la classe.

Activitat

02

“No està tot tan clar”

Tot seguit plantegem als alumnes si saben algun tema /qüestió que també ha portat controvèrsia perquè desmentia o posava en dubte el corrent de pensament habitual.Poden fer aquest treball en petit grup. Caldrà convidar-los a pensar en tot allò que senten per mitjans o que els arriba a través de les xarxes socials. Potser els haurem d'ajudar en funció del nivell (àmbit de la salut, de les vacunes,...). No està tot tan clar!

Un cop acabades ambdues activitats compartirem els objectius d'aprenentatge i criteris d'avaluació i explicarem que treballarem les TEORIES DE LA CONSPIRACIÓ

ACTIVITATS D'APRENENTATGE I D'AVALUACIÓ

ACTIVITATS DE DESENVOLUPAMENT

Aprenem nous sabers

3/4 sessions*

Activitat

03

"El viatge d'una bola"

Què en sabem? Per introduir el tema podem visualitzar aquest vídeo. Podem passar-lo sencer o tallar-lo després dels 3 primers exemples [El viaje de un bulo](#).

Després de visualitzar el vídeo plantejarem als alumnes un treball de reflexió.

En la primera part hi haurà un espai per a la reflexió sobre el vídeo [Parlem-ne](#).

En la segona part hi haurà una activitat per anar una mica més enllà. Es tracta que simulin una cadena per enviar missatges i després reflexionin a l'entorn d'allò que han fet

Activitat 3.2. [Document en pdf per imprimir](#)

Activitat

04

"Els viatges d'una bola"

Poden fer la tasca individual i després posar en comú els diferents "viatges d'una bola"

[Els viatges d'una bola. Buidat d'aula](#)

[Document en pdf per imprimir](#)

*En funció del material audiovisual i de com es presentin els nous sabers

ACTIVITATS D'APRENENTATGE I D'AVALUACIÓ

Activitat

05

“Teories de la conspiració”

Què és i quina seqüència segueix una teoria de la conspiració?

- Podem emprar el material de la UNESCO: <https://en.unesco.org/sites/default/files/unesco-conspiracy-english-0.jpg>
- El material de la Unió europea: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/coronavirus-response/fighting-disinformation/identifying-conspiracy-theories_es
- Els continguts de la plataforma “Learn to check”: <https://learntocheck.org/ca/item/covid-19-anatomia-de-una-pandemia-de-mentides/>

En aquest apartat serà també convenient explicar què podem fer per evitar-ho

Què podem fer per evitar-ho? <https://learntocheck.org/ca/item/les-claus-per-verificar-informacio/>. Tot seguit farem l'Activitat 5

Document en pdf per imprimir

ACTIVITATS D'APRENENTATGE I D'AVALUACIÓ

ACTIVITATS D'ESTRUCTURACIÓ

Què hem après?

3 sessions

Activitat

06

"La cara A i la cara B de les teories de la conspiració"

Podem posar els alumnes en equips per tal que preparin una breu explicació sobre les teories de la conspiració. Es tracta que en equips elaborin material audiovisual per informar, conscienciar i ajudar la comunitat educativa a prevenir conseqüències fruit de la desinformació

Abans de posar-se en situació podem acompanyar el procés d'aprenentatge amb un formulari

Sobre les teories de la conspiració ACTIVITAT 6

Activitat

07

"Teories de la conspiració"

Es tracta que l'alumnat pugui repassar conceptes apresos. Per tal de fer-ho elaboraran material audiovisual en equips. Poden entregar-lo al moodle o plataforma del centre.

Seria interessant compartir les propostes amb la comunitat educativa (pàgina web del centre, tramesa a les famílies, podcast per la ràdio local...)

ACTIVITATS D'APRENTATGE I D'AVALUACIÓ

ACTIVITATS D'APLICACIÓ

Apliquem el que hem après

2 sessions

Activitat

08

"Ets capaç de conspirar?"

Posarem l'alumnat en situació des de "l'altre costat". Els tocarà imaginar que són una entitat, col·lectiu, institució...contrària a determinades actuacions, iniciatives o corrents de pensament i imaginaran una teoria de la conspiració escollint un àmbit d'intervenció vinculat a un ODS proposat. Seran capaçs de conspirar?

És important fer la reflexió final grupal de com de fàcil pot ser originar una mentida i com de fàcil pot ser caure en el parany.

BREU DESCRIPCIÓ DE COM S'ABORDEN ELS VECTORS* EN AQUESTA SITUACIÓ D'APRENTATGE

1. Aprenentatges competencials. La situació d'aprenentatge parteix d'un repte real vinculat a l'entorn social actual i proper a l'alumnat. El repte final posa a prova l'aplicació d'habilitats i competències transdisciplinars relacionades amb el context actual i vinculades a diferents sabers i aprenentatges. Demana a l'alumne aplicar unes habilitats i plantejar-se unes preguntes per tal de poder desenvolupar la proposta. "Soc capaç de conspirar?" "Com hauria de fer-ho"? En quins suports?

2. Perspectiva de gènere. Quan es treballen les teories de la conspiració es convida als alumnes a pensar en els biaixos i en tota aquella informació que menysté la perspectiva de gènere o que no compleix amb l'equitat i la igualtat.

3. Universalitat de currículum. Parteix d'un context molt proper a l'alumnat i alhora ofereix diferents formats per accedir a la informació i per produir contingut. Es fomenta l'aprenentatge entre iguals.

4. Qualitat de l'educació de les llengües. La situació posa de manifest la importància de l'ús de la llengua i finalitat que la llengua pot tenir a l'hora de comunicar, informar o desinformar.

5. Ciutadania democràtica i consciència global. S'incentiva el debat sobre temes d'actualitat i es promouen els drets humans també en l'accés i divulgació d'informació. Es promou que l'alumnat adopti un posicionament argumentat sobre diferents temes.

*1. Aprenentatges competencials. 2. Perspectiva de gènere. 3. Universalitat del currículum. 4. Qualitat de l'educació de les llengües. 5. Benestar emocional. 6. Ciutadania democràtica i consciència global.

MESURES I SUPORTS UNIVERSALS*

La situació d'aprenentatge té en compte mesures i suports per tal de facilitar l'aprenentatge a tot l'alumnat:

- Facilita la col·laboració entre alumnes tant en la fase de desenvolupament com en la d'aplicació de manera que l'alumne o alumna sempre disposa de la possibilitat de suport entre iguals, a banda de l'acció del o de la docent.
- Anticipa els continguts que s'han d'aprendre i en permet la reflexió per facilitar el desenvolupament posterior de les activitats.
- Clarifica les tasques que cal dur a terme en cada activitat.
- Explicita en les activitats d'estructuració els conceptes clau que cal adquirir abans de l'activitat d'aplicació i permet la reflexió personal i compartida sobre els aprenentatges desenvolupats.
- Facilita la personalització afavorint la presa de decisions de l'alumnat en relació als continguts.
- Presenta la informació en diferents formats: vídeos, textos, àudios i permet també elaborar la informació en diferents formats.
- Permet diversos nivells d'aprofundiment en la comprensió dels textos.
- Facilita la col·laboració entre alumnes tant en la fase de desenvolupament com en la d'aplicació, de forma que l'alumne o alumna sempre disposa de la possibilitat de suport entre iguals, a banda.

*Les mesures i els suports universals són els que s'adrecen a tot l'alumnat. Han de permetre flexibilitzar el context d'aprenentatge, proporcionar als alumnes i als docents estratègies per minimitzar les barreres d'accés a l'aprenentatge i a la participació que es troben a l'entorn, i garantir la convivència i el compromís de tota la comunitat educativa.

MESURES I SUPORTS ADDITIONALS O INTENSIUS*

ALUMNE/A	MESURA I SUPORT ADDICIONAL O INTENSIU

*Les mesures i els suports addicionals s'adrecen a alguns alumnes. Permeten ajustar la resposta educativa de forma flexible, preventiva i temporal, focalitzant la intervenció educativa en aquells aspectes del procés d'aprenentatge que poden comprometre l'avenç personal i escolar.

Les mesures i els suports intensius són específics per als i les alumnes amb necessitats educatives especials, estan adaptats a la seva singularitat i permeten ajustar la resposta educativa de forma extensa, amb una freqüència regular i, normalment, sense límit temporal

2024

